אישים באגרות הראי"ה

הרב חיים הלוי סולובייצ'יק – רבי חיים מבריסק

רבה של בריסק, משנה לראש ישיבת וולוז'ין, ואבי שיטת הלימוד של הישיבות הליטאיות · תרי"ג–תרע"ח (1853–1918)

1 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

רבי חיים הלוי סולובייציק נולד בוולוז'ין בט"ו באדר תרי"ג (1853), לרבי יוסף דב סולובייציק, בעל "בית הלוי", נכדו של רבי חיים מוולוז'ין. כיהן כמשנה לראש ישיבת וולוז'ין, ואחר כך כרבה של בריסק, ונחשב לאבי שיטת הלימוד העיונית של הישיבות הליטאיות. נפטר בכ"א באב תרע"ח (1918).

הרב קוק על רבי חיים מבריסק

באדר תרס"ח (1908) הוצע לגזור תענית ציבור כללית (ראו בפרשת תענית ערב ראש חודש אלול תרפ"ב) בגלל "השבר החמרי וביותר הרוחני" של העם. הרב קוק כתב שבארץ ישראל פועלים לפי עצת זקני הגאונים, ובראשם הרב שמואל סלנט, שמסכים לגזור תענית כללית רק "כשיהי' הענין נדרש מרוסיא מיחידי גאוני הדור אשר שם, כמו הגאונים ר' חיים מבריסק ור"א חיים מלאדז ובעל חפץ חיים שיחי' וכיוצא בהם" (כרך א', אגרת קכא).

הרב שלמה אבינר על רבי חיים מבריסק

"ר' חיים מבריסק סובר שיש סיבה נוספת לחיוב מצוות שמיטה מדאורייתא מלבד הציווי המפורש של התורה": בימי נחמיה התחייבו ישראל בשבועה לשמור את השנה השביעית (נחמיה י לב), ו"ר' חיים אומר שאם נשבענו שבועה- מדאורייתא חייבים לקיימה, כמבואר במסכת שבועות. לכן שמיטה מדאורייתא". אבל "בהקדמה לשבת הארץ, מרן הרב קוק (ואחרונים נוספים) דחה טענה זו מכמה סיבות": שבועה "אינה מחייבת את הדורות הבאים אלא רק את מי שנשבע"; השבועה הייתה בזמן בית המקדש; שבועה על מה שאדם חייב בו ממילא אינה חלה; ובאותה אמנה התחייבו גם שלא לקנות ולמכור בשבת, שהוא איסור מדרבנן. "אכן, רוב הראשונים אומרים ששמיטה בזמן הזה היא איסור מדרבנן". (מקור: ר' חיים מבריסק - מדוע שמיטה בזמננו מדאורייתא (אבינרפדיה))

רבי חיים מבריסק "הוא אבי כל השיטה, כל התורה". "ר' חיים היה ב'אגודה', נגד שיבת ציון ותנועת תחיית האומה בארצה". נכדו, הגרי"ד סולובייציק, נעשה 'מזרחי', ואמר שאינו חולק על סבו: "סבא חי לפני השואה, ואני חי לאחר השואה. אם הוא היה חי אחרי השואה, הוא היה נעשה 'מזרחי'". "אכן, באופן רגיל, אנחנו לא יכולים לטעון טענת שינוי אצל רבו, אבל השואה היא דבר אחר לגמרי".

(מקור: האם הרב קוק ורבנו הרב צבי יהודה היו משנים דעתם על עלייה להר הבית בזמן הזה? (אבינרפדיה))

האגרות

כרך א', אגרת קכא: הרב שמואל סלנט מסכים לגזור תענית ציבור כללית רק אם הדבר יידרש מגאוני רוסיה, ובהם רבי חיים מבריסק.

"כמו הגאונים ר' חיים מבריסק ור"א חיים מלאדז ובעל חפץ חיים שיחי'"

ראו גם

החפץ חיים, שנזכר עמו באותה אגרת. (החפץ חיים)

הרב אליהו חיים מייזל מלודז', שנזכר עמו באותה אגרת. (הרב אליהו חיים מייזל)

נוסח האגרות – עם ביאור

1 האגרות שבהן נזכר רבי חיים מבריסק, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קכא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ט אדר ראשון תרס"ח - יפו **נמען:** הרב אהרן קצנלנבוגן

הרב קוק מסכים להצעה לגזור תענית ציבור כללית בגלל השבר החומרי והרוחני של העם. בארץ ישראל פועלים לפי עצת הזקנים, ובראשם הגאון ר' שמואל סלנט, שמסכים רק אם הדבר יבוא מגדולי רוסיה: ר' חיים מבריסק, ר' אליהו חיים מלודז' וה'יחפץ חיים'. הרב קוק מציע את ב' בסיוון לתענית.

עיקרי הדברים

- תענית ציבור כללית על מצב העם.
- הצורך בהסכמת גדולי רוסיה וזקני ירושלים.
- הצעת ב' בסיוון.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ט אד"ר[4] תרס"ח[5].

שלו'[6] וברכה מקודש לכבוד ידידי הרב הגדול בתורה ויראת שמים, מלא חכמה ודעת, מוה"ר[7] אהרן שי'[8] קאצענעלענסאהן, וכא"ל[9] כן יפקדו לטוב מד' הטוב ב"ה.

אחדשה"ט[10] באה"ר[11],

יקרות ימין כבודו בשני מכתביו, החתום והגלוי, לנכון הגיעוני. ומה אומר ואדבר, כמה נשבר לבי לשברי שברים, על שבר בת עמנו [ירמיהו ח, כא; כאן על הפרעות ביהודי רוסיה והתבוללות הצעירים] הגדול כים, השבר החמרי וביותר הרוחני, אשר יחדו כתומם באו עלינו. ואנכי מצדי הנני מסכים בכל לב להצעת כת"ר[12], שיחד עם כל דרכי העצה וגדירת הפרץ, אשר חובתנו היא לאחוז בהם בכל עז, דהיינו לקשר יחד את לב כל הצדיקים והגאונים לעסוק בהארת אור ד' ב"ה, קדושתו ואמונתו בישראל, ע"פ[13] עצות עתיקות ועצות חדשות, אשר מקרוב תצמחנה מידי בורא רפואות ב"ה, אשר יצמיח ישועות לכל עת מצא, בכל דור ודור כפי ענינו, הנה התרופה המיוחדת של תענית צבור כללית גדולה היא מאד, בין ברוחניות, לעורר ימין עליון ואור חסד על עם ד', בין במורגש, התעוררות הלבבות לחיזוק התורה והיהדות והחזקת מעוז עץ החיים. אבל כשאני לעצמי, מובן הדבר שלעשות פעולה מאה"ק[14] צריכין אנו דוקא לעשות ע"פ עצת זקני גאונינו שי', והישיש שבהם הגר"ש[15] סלאנט [הרב שמואל סלנט, רבה של ירושלים, שהיה אז כבן תשעים] שי' בראשם, והוא נ"י[16] דעתו מסכמת רק אז לצאת בכח גזרת תענית ציבור כללית, כשיהי'[17] הענין נדרש מרוסיא מיחידי גאוני הדור אשר שם, כמו הגאונים ר'[18] חיים מבריסק [הרב חיים סולובייצ'יק, רבה של בריסק] ור"א חיים מלאדז [הרב אליהו חיים מייזל, רבה של לודז'] ובעל חפץ חיים [רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, ה"חפץ חיים"] שיחי'[19] וכיוצא בהם. ומה טוב ונכון הי'[20] להענין, אם יצא בזה לעזרה כבוד הגאון אבד"ק[21] דמח"ק[22] הר"מ[23] שליט"א[24], להיות פועל יחדו עם סיעת הגאונים הנ"ל[25] שי', ואנכי הצעיר הנה ידי עמם בע"ה[26], לכל דבר קדושת השי"ת[27] ואור ישועתו על עמו, ועינינו תלויות לרחמיו הרבים אשר ברוגז יזכר, ["ברוגז רחם תזכור" (חבקוק ג, ב)] ובאורו ואמתו יאר לנו.

ע"כ[28] כת"ר המתחיל במצוה אומרים לו גמור, ["המתחיל במצוה אומרים לו גמור" (רש"י דברים ח, א; ירושלמי)] וראוי לע"ד[29] שיעשה הדבר ליום כ' סיון הבע"ל[30], יהפכהו השי"ת לששון ולשמחה לנו ולכל ישראל, ואי' כביר לא ימאס. [איוב לו, ה]

והי'[31] זה שלו' וברכת ד' וישועתו לראש כבוד ידי"נ[32] וביתו וכא"ל, ירומם אף ינשא, כנה"ר[33] ונפש ידי"ע[34] מוקירו ומכבדו באהנ"א[35],

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
6. שלו' - שלום
7. מוה"ר - מורנו הרב רבי
8. שי' - שיחיה
9. וכא"ל - וכל אשר לו
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. כת"ר - כבוד תורתו
13. ע"פ - על פי
14. מאה"ק - מארץ הקודש
15. הגר"ש - הגאון רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
16. נ"י - נרו יאיר
17. כשיהי' - כשיהיה
18. ר' - רבי
19. שיחי' - שיחיו
20. הי' - היה
21. אבד"ק - אב בית דין קהילת
22. דמח"ק - דמחזיקי הדת (בלונדון)
23. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
24. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
25. הנ"ל - הנזכר לעיל
26. בע"ה - בעזרת השם
27. השי"ת - השם יתברך
28. ע"כ - על כן
29. לע"ד - לעניות דעתי
30. הבע"ל - הבא עלינו
31. והי' - והיה
32. ידי"נ - ידיד נפשי
33. כנה"ר - כנפשו הרמה
34. ידי"ע - ידידו עוז
35. באהנ"א - באהבה נאמנה